

Mrtvi so z nami

Grob Velikega kralja na Oplenju je postal sveti kraj, kamor dan za dnevom romajo ljudje iz vseh jugoslovenskih pokrajin, ljudje vseh stanov in starosti. V žari ob grobnici je zemlja iz vseh srezov dravske banovine

Lučke gorijo na grobovih, plamenčki ljubezni in pietete. Zednje cvetje jesenskih vrtov znašajo ljudske množice na gomile svojih dragih rajnikih. Izletniške poti so zapuščene, kdor hiti iz mestnega zidovja, ima le en cilj: tja, kjer se ob glasovih zvonov in petju žalostink zgrinjajo sprevali ljudstva, vtopljenega v bridke spomine in resno, vase obrnjeno premišljevanje.

Globoka simbolika je v starodavnem ljudskem običaju, da se sredi jesenskega umiranja obhaja dan spomina na one, ki so odšli tja, odkoder ni vrnitve. Dan mrtvih je kratka postaja v nemirnem življenjskem vrvenju, na neprestanem romanju naprej do cilja, ki morda nikdar ne bo dosežen. To je pogled v preteklost, spomin na preminule nade in visokoleteče želje, pokopane v teh grobovih, ki jih časti ljubezni in spoštovanje s cvetjem, lučkami in tiho molitvijo.

Smrt ne izbira. Kadar pride k trudnemu popotniku, ki je končal svojo pot in izvršil, kar si je v življenju namenil, kadar pride, ko se je jesen življenja nagnila h koncu, prihaja kot prijateljica, ki prinaša zaslužen plačilo — mirni počitek. Kruta in neusmiljena pa je, kadar kosi mlado cvetje, preden je utegnulo se razviti v prvi sad, kadar preseka blagoslovljeno, človeštvu posvečeno delo v polni sili in tik pred izpolnitvijo, kakor zruši strela vzpenjajoči se mladi hrast na vrhu gore. Vendar stoji človek pred neizprosno veličanstvom smrti brez moči. Stiskal bi kdaj pesti nad krivico, revoltiral proti sodbi, pa ne zmore niti skromnega priziva in obstoji s sklonjeno glavo, sam ne vedoč za uro in dan, ko tudi njega pograbí koščena roka.

Letošnji dan mrtvih je za nas še posebno zavil v črtno. Ko poslušamo turboni koral zvonov, nam še vedno odmeva v ušesih njih zvonjenje, ki je pred malo dnevi oznanjalo, da se zapira grob v cerkvi na Oplenju. Takrat so pokopavali našo najboljšo nado, zaprli so v grobnico umrlijo posodo plemenitih misli in vroče ljubezni do nas vseh. Komu bi ne bila v duši vstala upornost proti usodi, ki je iztrgala iz naše srede najboljšega, najbolj modrega voditelja v dobi, ko je s posvetitvijo vseh življenjskih sil gradil našo bodočnost, v dnevih, ko pljuskajo valovi sovraštva ob brod Jugoslavije. Sredi globoke žalosti, ki je objela domovino, bomo letos romali na grobove, naše misli pa bodo hitele k oddaljenemu grobu na Oplenju. Vsaka svečka, ki bo letos na grobovih prižgana, bo gorela v dvojni namen, njen plamenček ljubezni in zvestobe bo veljal tudi nepozabnemu mrtvem kralju.

Kralj-junak se je vrnil k svoji armadi, ki spi kakor kralja Matjaža vojaka v kraju, kamor ni pristopa. Dolga leta je hodil z njimi po bojnih poljanah in gledal grozote krvave vojne, boril se je junak med junaki, ne da bi ga zadel sovražnikov udarec. Poln življenja in poguma se je lotil velikega dela, da obvaruje svoj narod, da obvaruje Evropo in svet pred ponovitvijo neizmerne neurečice, ki jo je spoznaval sam in je še do danes svet ni prebolel. Videl je že na

obzoru palmovo vejo, gledal je v obljubljeno deželo, pa kakor Mojzesu mu ni bilo dano, da pride v njo. Preden je dosegel izpolnitev, ki se je zdelo tako blizu, ga je zadela zavratna krogla.

Odšel je od nas, kakor so odšli oni, katerih kri je spojila kamne za zgradbo naše velike domovine. Ko mislimo na Velikega kralja, se spominjamo obenem vseh, ki so v cvetu mladih let brez oklevanja žrtvovali, kar so najdragocenejšega imeli: srčno kri in življenje; vseh onih, ki so padli, da se je mogočno dvignila naša velika domovina. Mnogo jih krije domača jugoslovenska zemlja, pa malo jih spi večno spanje v bližini rodne doma, kjer bi jim dragi svojci oktilili gomilo z jesenskim cvetjem. Na vojaških grobiščih, v družbi s sinovi prijateljskih in sovražnih narodov počivajo, skupna zemlja jih pokriva, njih družine pa danes, ob dnevu žalovanja in spominov nadomeščamo mi, ki jih nismo poznali, ki ne vemo njih imen, ki se pa v globoki hvalnosti klanjamo njihovi žrtvi, doprinešeni tudi za nas. Vojaška groblja, gomile neznanih junakov morajo biti deležne vse pietete, kakor da v njih spijo naši rodni bratje.

Ali mnogo, premnogo jih je, ki se niso vrnili umirati v ljubljeno domačo deželo, ki so ostali tam zunaj na širnih poljanah, kjer nikdo ne ve kraja, ki ga

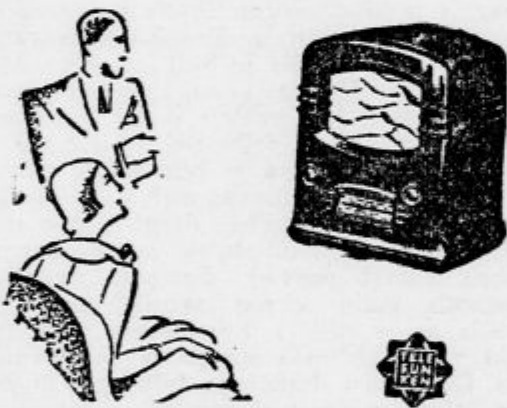
je omočila njih poslednja kri. Pod božjim soncem, pod luninim svitom so strohnela njihova telesa, ni jih pokrila prstena očeja in nikjer ni gomile, kamor bi se vsadil skromen križec ali rožni grm. Kjer je zemlja sprejela vase njih snovi, morda kmetič orje zemljo, morda kosci kosi travo, ne da bi se spomnil, da je tu izkervavalo mlado srce. Tudi k njim, na smrtno poljane napol pozabljene svetovne moritve hitijo danes naše misli, tudi njim naj bo prižgana sveča naše ljubezni in hvalnosti.

Bili so železni zid naše varnosti, graditelji naših domov, žrtve za našo svobodo.

Pred vsem pa svetel vzgled bodočim rodovom.

Ni veter miru in sprave, ki veje v teh časih nad njihovimi grobovi. Morda njihova žrtve ni bila poslednja. Toda naš rod, ki je vzrastel za njimi, se uči na njih visokem vzgledu. Če bi varnost domov in svoboda naroda zahtevali, bodo znali njih nasledniki z vedrim srcem vršiti dolžnost in doprinesati žrtve, poročene iz te ljubezni in zvestobe. Duh padlih junakov se bo boril z njimi, če bo kličala domovina.

Te misli nas navdajajo danes, ob uri premišljevanja in gledanja v preteklost. Danes, ko gorijo lučke, plamenčki ljubezni, hvalnosti in zvestobe...

SIEMENS prodaja tudi na obroke
RADIO TELEFUNKEN
aparate iz prve roke v lastni prodajalni
TELEFUNKEN „KURIER“
ljudski sprejemalec za vse valovne dolžine
(ravno tako za kratke valove)

DIN 2.700.—

JUGOSLAVENSKO SIEMENS D. D.
LJUBLJANA, Tyrševa cesta 1a-11
Zastopnik za Maribor: Radio Starkel, Trg
Svoboda. 8822

Sportna prisega na Škrlatici

Skupina štirih jeseniških turistov je z žalno zastavo prisegla na vrhu Škrlatice

Jesenice, 31. oktobra.

Preteklo soboto so se podali v Vrata štirje jeseniški turisti: Ravhekar Tomaž, Smolej Slavko, Lučman Pavel in More Andrej, člani T. K. Škrlate in S. K. Bratstva, v trdni volji, da iz Vrat naslednji dan nastopijo drugi najvišji vrh Jugoslavije, Škrlatico, in tam gori v snegu in ledu položene istočasno s ostalimi sportniki Jugoslavije prisego zvestobe Nj. Vel. kralju Petru II., verni spominu Viteškega kralja Aleksandra I. Ujedinitelja.

Ekipa je krenila v noči od sobote na nedeljo iz doline Vrat. Še v popolni temi so lekal markacijo na skalah, ki so gledale iz anega, oboroženi z deresami, cepci in vrvi, da s trdnjo voljo osvojijo Škrlatico. Po 12urni hoji po mestoma 1 meter globokem snegu so dospeli po mnogih, s cepcem izsekanih stopnjah na vrh Škrlatice. Malo časa — in zaplapolala je zastava, značec goslo sedanjega in bodočih rodov: »Čuvamo Jugoslavijo!«

Spominška knjiga je njihove vrnice: Pozdravljen v tugi, ti naš oče Triglav, povej jim tam, ponosen bomo

glav branik domovine: Čuvamo Jugoslavijo!

Istočasno so za Vse svete položili venec vsem žrtvam, ki so jih terjale planine.

Ob kraljevem grobu

Zaspal je kralj... Zapri oči... a mrtvi ni, le s sanjah spi — ni mrtvi v grobu kralj-heroj, o rodu sanja nad seboj.

Ko nekdanj mu je mil in blag obraz skrbeč, sijoč od zmag, požrtvovalen, poln dobrot do slabih, bednih in sirot.

Ne, mrtvi ni, saj v nas živi, ki dal za nas je žlahtno kri, v ljubezni naših src je skrit, v solz naših bisere je vlit.

Nesmrtnost dihlila je vanj, postal je vrec naših sanj: iz pesmi, marmorja in slik mu raste nevenljivi lik.

Griša Kortnik.

Diši kakor s solncem obsijane smreke...

Na smrekove gozdove spominja sveži vonj Vaše omare za perilo — vonj, ki ga ima perilo, oprano po Schichtovi metodi. Tako preprosta so nje pravila: zvečer namočite perilo z Žensko hvalo — drugo jutro ga pa operite s Schichtovim terpentinovim milom!

To je vse delo, če perete po

SCHICHTOVI
METODI
Domača izdelka

ST. J. 3-34

Tako je govoril Viteški kralj Ujedinitelj

5. oktobra 1912:
Spomnite se, da nas naši neosvojenjati bratje v nestrpnosti in solznih očih pričakujejo, da bi nam kot svojim rešiteljem padli v naročje in da bi tudi sami kolikor mogoče pripomogli k naši zmagi in k svojem osvojenju.

7. novembra 1912:
Vi ste izpolnili nado vsega srbstva, ko ste premagali vse vojne težave ter razbili turško vojsko. S svojim junastvom ste zadivili ves svet in z zmagami pri Kumano-Prisatu, Bakarnem Guvnu in Bitolju ste siljajo masčevali tužno Kosovo.

11. avgusta 1913:
Z grobovi naših junakov pri Jedrenu in Skadru je naš narod utrdil svoje prvenstvo na Balkanu tako v pogledu svoje moči, kakor tudi v pogledu svoje zvestobe in velikodušnosti. Ne za velikega, marveč za srečnega se mora smatrati oni, ki je poveljeval v vojni temi v resnici velikemu narodu.

29. julija 1914:
Srbi, branite z vseni močmi svoje ognjišče in srbsko pleme!

4. avgusta 1914:
Te sramotne zahteve Avstrije so morale dobiti dostojen odgovor. Jaz sem jih s prezirjem odbil, prepričan, da boste vsi to sramoto, ki je hotela pasti na vas, vrgli v lice onemu, ki je skušal z njo umazati sijaj in slavo vašega orožja. Sporočilo, ki vam ga sedaj dajem, je napoved vojne Avstriji. K orožju, moji dični Sokoli!

2. novembra 1914:
Niti pod naše zemlje sovražniku! Naprej do zmage! Z nami je Bog.

10. novembra 1914:
Junaki, pozivam vas, da z jekleno voljo nadaljujete boj. Poženite sovražnika iz naše mile zemlje ter povrnite ognjišča mladosti, ki jo je sovražnik poglajal iz njenih domov. Kaznujte sovražnika in pokažite mu, kako Srbin brani svojo grudo zemlje tudi do zadnjega diha.

17. decembra 1914:
Tudi tretjič ste premagali sovražnika in dosegli zmago, ki v zgodovini nima primere. Bili ste in ostali boste nepremagljivi.

12. aprila 1916:
... da Srbijo ustvarimo veliko, da objame vse Srbe in Jugoslovane, da napravimo silno in močno Jugoslavijo.

Za Veliko noč 1916:
Boj do zmage in iztebitve sovražnikov, boj do vstajenja Srbije in do osvobodjenja vsega srbskega in jugoslovenskega naroda.

15. septembra 1916:
Pred vami je sedaj naša mila in poteptana domovina. Pred vami so poti vaše slave, naših tradicij in naših mučeniških preizkušenj. Pred vami so grobovi naših izgubljenih in pomrlih tovarišev. Pred vami so naši mili in dragi — naša mladost, ki upira v vas obupne poglede in željno pričakuje, da bi čula grmenje vaših topov ter vaše gromovite in neustrašne klice, ki bi njej in vsemu srbstvu prinesli svobodo.

22. novembra 1916:
Naš ponosni Bitolj, naša slava je v naših rokah in vaše zastave so okrašene z novimi latorikami. Vaša slava je vnovič odjeknila širom vsega sveta.

Za Veliko noč 1918:
Mi se ne borimo samo za nas, temveč tudi za naše otroke, za naše potomce in za bodoča pokolenja. Za njih prenašamo in bomo tudi prenašali do kraja vse potrebne žrtve, kakor se je Kristus žrtvoval za človeški rod.

1. novembra 1918:
S polno in nepremagljivo vero in nado v Boga naprej, junaki, v domovino!

1. decembra 1918:
V imenu Nj. Vel. kralja Petra proglašam zedinjenje Srbije z deželami neodvisne države Slovencev, Hrvatov in Srbov v edinstvo kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev.

7. januarja 1919:
Ko ste nadaljevali krvavo borbo za svobodo, začeto s Karadjordjevim pohodom, ste omogočili, da je naš troimeni narod združen sedaj po svoji volji prvič v enem državnem domu, v širni kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

16. marca 1919:
Posebej naglašam nujnost potrebe, da se kmet po tisočletnem zivotarjenju reši vezi, ki ga še delajo odvisnega od lastnika zemlje, katero on obdeluje in da postane gospodar grude, katero napaja s svojim znojem.

31. marca 1920:
Junaki, vrnite se domov in pripovedujte svojim o težavah in mukah, ki ste jih pretrpeli, da bodo poznejša pokolenja znala ceniti svobodo, katero ste vi tako drago plačali! Vrnite se domov in pripovedujte svojim o velikih borbah in žrtvah, ki ste jih prestali, da se bodo bodoča pokolenja ponašala z vami in z vašimi deli.

22. septembra 1925:
Ono pokolenje, o katerem je sanjal Njeguš, je prišlo. Črnogorci, vi ste mu pripravili cvetje iz svoje krvi! To je hrana, ki jo daje Črna gora.

27. septembra 1925:
Izpolnilo se je to, kar se je prikazalo Gunduliću v viziji hrepenenja. Dubrovnik je sedaj v svoji veliki državi, v kateri ga čaka dostojna vloga — divna, kakor tudi resna.

29. septembra 1925:
Drago mi je, da lahko do tu pozdravim vso Dalmacijo in Dalmatince, ki so in ki naj ostanejo čuvarki našega morja. Ostanite to, ker stoji za vami vsa naša zedinjena domovina.

6. januarja 1929:
... čuvati edinstvo naroda in države, je najvišji cilj moje vladavine, a to mora biti tudi največji zakon za mene in za vsakega.

22. aprila 1930:
Dragi moji Hrvati! Veritate in povejte povsod, da je vaš kralj nedrzdružljivo z vami in da enako z vami občuti.

6. septembra 1930:
Z moškim srcem in z globokim spoštovanjem in ljubezno zivijo, junaki, naše stare zastave slave. One so najsijajnejše izpolnile svojo nalogo. Naj bodo nove zastave, ki vam jih izročam, odselek sveta znamenja naših potov, znak junjske zbrane in vaše vojaške časti.

31. januarja 1931:
Danes, ko med kraljem in narodom ni več posredovalcev, ki sem jih odstranil, ker so se s sejanjem mrznje in ubijanjem vere pregrešili nad največjimi narodnimi interesi, danes lahko z vero v Boga in poln zaupanja v imenu vse naše Jugoslavije objavi vsem in vsakemu, prijatelju in sovražniku, da smo eno in da smo sklenili do kraja braniti edinstvo in svobodo našega naroda.

16. decembra 1933:
Nadaljujte delo na poti narodnih velikanih Gaja, Strossmayerja, Račkera in drugih, ki so nas učili, da v bratski slogi in ljubezni prenašamo tudi največje žrtve za ustvaritev večnih idealov našega naroda o svobodni, močni narodni državi.

9. septembra 1934:
Tujcem pa rečem tudi to, da se duša naroda upre vedno in v vseh primerih proti vsakemu pohlepu, ki gre preko nacionalnih in etnografskih meja. Iz tega odpora je nastala vstaja v Toplici in Jablanici, ki je pokosila tolike žrtve, pri tem pa po svojem junastvu z večno slavo ovenčala ves ta kraj.

9. oktobra 1934:
ČUVAJTE JUGOSLAVIJO!

Narodni poslanci in senatorji so v ponedeljek poročali na Oplenju ter položili na grob Velikega kralja krasen zlat in srebrn venec.

Naši kraji in ljudje

Knjige gredo na pot...

Beseda pred razpošiljanjem knjig Vodnikove družbe

Ljubljana, 31. oktobra. Mesec november je določen vsako leto za razpošiljanje knjig »Vodnikove družbe«. Oni, ki gledajo delovanje naših književnih društev le od daleč, si ne morejo predstavljati, koliko truda in dela stane vsako leto ekspedicijska.

Vsak član se veseli že v naprej na knjige in gotovo komaj čaka, kdaj jih prejme. Tudi pisarni bi bilo tem ljubše, če bi mogla čim prej dostaviti vsem članom knjige na dom. Toda razpošiljanje se more vršiti le z onimi sredstvi in pripomočki, ki so pisarni na razpolago. Morebiti pride čas, ko bo dirjal po lepih belih cestah naše širne Slovenije tovorni avto, poln Vodnikovih knjig. Ustaviti se bo na sredi vasi in sluga bo raznesel knjige po hišah. Da, to bi bilo idealno!

Toda, kaj pa oddaljene hribovske vasi? Odročni kraji na samotah in gorska naseља, kamor je z avtomobilom težko priti? Zato je taka ekspedicijska, ki bi omogočila razpošiljanje knjig po hišah, sen bodočnosti. Za danes je še predraga in nemogoča.

Če. Gotovo pa je, da bi bila taka direktna zveza med družbo in člani zelo koristna. Za sedaj se moramo oprati na naše poverjenike in smo jim hvaležni, da posredujejo med člani in družbo. Vemo, da je to včasih neprijeten posel, posebno v teh časih. Pogosto ga morajo opravljati ljudje, ki so že itak preobremenjeni z javnim delom. Med splošno krizo bi lahko steli tudi krizo požrtvovalnosti, t. j. povsod je čim dalje manj ljudi, ki bi se žrtvovali za kulturno

in narodno delo. Težki časi silijo vsakega, da misli predvsem nase. Vključ temu se more »Vodnikova družba« ponašati z lepim številom požrtvovalnih poverjenikov, ki ji stojijo že od vsega začetka ob strani. In lahko rečemo, da je od njih v glavnem odvisen vsako leto uspeh glede števila članov. Saj veste, ljudje so komodni; če jih nihče ne opozori, pozabijo plačati članarino. Kajti tistih zvestih, zavednih članov, ki se zavedajo svoje dolžnosti, oziroma ki so s ponosom, iz duševne ali srčne potrebe, člani književne družbe, takih članov steje »Vodnikova družba« le nekaj tisoč. Mi pa bi vključ slabim časom radi ohranili ono častno število 15.000, ki smo ga doslej še vsako leto dosegli. Vemo namreč, da tudi pri nas ne gre brez reklame in agencije, čeprav je četrtoletni del knjig za 20 Din na pol zastoni. So pač tudi ljudje na svetu, ki jim je vedno treba privoščiti dobro besedo, da store — sami sebi dobro. Zato vrše poverjeniki veliko kulturno delo in se res poznajo kraji, ki imajo agilne poverjenike. Seveda marsikje vsa agilita nič ne pomaga!... Poverjeniki bi mogli javnosti iz svojih skušenj marsikaj zanimivega povedati. Ko namreč pisarna razpošilja knjige, še vedno traja nekaj časa, preden poverjeniki razdele in raznese knjige med člane. Seveda je zopet od članov odvisno, da olajšajo poverjenikom delo s tem, da pridejo sami po knjige. Za enkrat smo navezani na ta upravni aparat in moremo biti zadovoljni, da še tako redno in vestno deluje. Morebiti bomo nekoč raznašali knjige kar po zraku z aeroplani — takrat bo lažje!

Pojavil se je predlog, naj bi družba posla poverjenikom večje število knjig in poverjeniki naj bi šele potem nabirali člane, češ da bi bilo to lažje, ker bi ljudje knjige že videli. Žal, to je nemogoče. Kak nered bi nastal pri upravljanju in kako bi narastli stroški, ko bi poverjeniki vračali nerazprodane knjige. Tudi bi bilo na ta način nemogoče določiti število članov in naklado knjig. Izjeme so sicer vedno mogoče in se morejo knjige tudi naknadno poslati, a pravilo mora ostati: člani se morajo vpisati prej, preden se razpošilja knjige.

Letos se bo razpošiljanje zamudilo za par tednov, ker smo morali dodati še kraljevo sliko kolektarju. V tiskarni in v književnici se dela s polno paro. Upamo, da se bo začela v drugi polovici novembra ekspedicijska in da bo v par tednih končana. Da bodo člani letošnjih knjig posebno veselji, ni nobenega dvoma. Želimo le, da bi sprejemali svoj književni dar s takim navdušenjem, kot jim ga družba pošilja. Brez navdušenja namreč ne gre nobena reč, ki je kaj vredna. Čakamo še zadnjih poročil od poverjenikov in potem bomo zopet lahko rekli, da smo za eno leto vsi skupaj izpolnili svojo dolžnost.

Stoletnica tvrdke I. C. Mayer

Danes praznuje veletrgovina s manufakturami J. C. Mayer v Stritarjevi ulici stoletnico svojega obstoja. Na ta dan je namreč pred sto leti odprl Jakob C. Mayer, po rodu iz Bavarske, svojo trgovino s suknom in krojnim blagom v Špitalski ulici na stari številki 270 (poznejša 10) v poslopju sklada starega meščanskega špitala v splošno znani Kresjli. V zvezi s to trgovino, ki je pri-

Jakob C. Mayer, ustanovitelj tvrdke

žela takoj sploščati s prodajo blaga na debelo, je bila majhna menjalnica, prav na voglu proti frančiškanskemu mostu. Tvrdka se je ugodno razvijala in si s svojo solidnostjo kmalu pridobila široki krog odjemalcev.

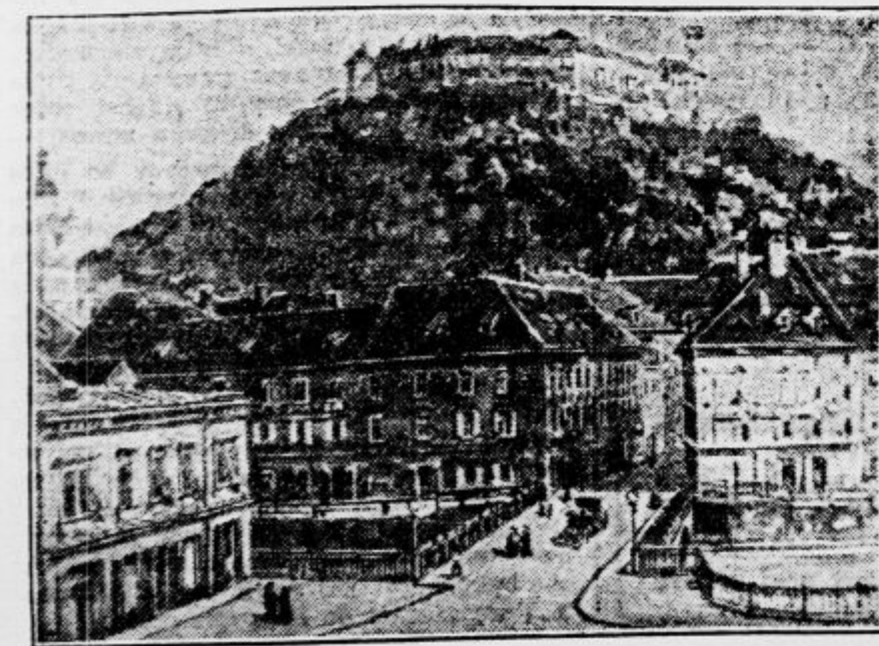
Iz zakona z Ljubljancem Ivanom Sonc, hčerko trgovca Martina Sonca, se je rodil Jakobu Mayerju 1. 1841 sin edinec Emerik Mayer, ki je vstopil 1. 1859 v očetovo trgovino in jo po njegovi smrti (1876) čvrsto vodil naprej. Posvetil je zlasti veliko skrb razširjenju menjalnice in ustanovil 1. 1894 še drugo

banko v Gradcu pod tvrdko E. C. Mayer & Comp., ki je poslovala do 1. 1908. Udeleževal se je tudi v industriji, bil dolga desetletja upravni svetnik Kranjske industrijske družbe, ustanovil je 1. 1867 tvornico za žitnike v tedanji Poljski (danes Komenskega) ulici 3, z Antonom Dečmanom pa je 1. 1907 zgradil tvornico papirnatih vreč v Metelkovi ulici.

Po potresu se je Mayerjeva manufakturna trgovina in menjalnica preselila 1. 1898 v novo palačo meščanske imovine v Stritarjevo ulico. Ko je banka 1. 1902, prenehala, je zajela Mayerjeva trgovina tudi prejšnje bančne prostore v pritličju v Stritarjevi ulici in tako izdatno razširila in modernizirala svoje prodajne prostore.

K očetovemu podjetju je 1. 1902, pristopil njegov edini sin Emerik Mayer mlajši, ter ga vodil od očetove smrti (1. maja 1916) do danes. Tudi on se udeležuje v industriji, tako je od 1. 1931, eden glavnih družabnikov tvrdke Jugo-Rhomberg & Co., tvornice čipk v Zagorici pri Bledu.

Tvrdka J. C. Mayer si je pridobila v sto letih, odkar posluje v Ljubljani, veliko sloves in zaupanje med odjemalci in trgovci. Našim narodnim težnjam je bila vedno naklonjena in je tudi rade volje podpirala narodna društva, ko so iskala podpore pri njej. Ta širokogrudnost tvrdke se je pokazala tudi v tem, da so bili njeni uslužbenci in poslovodje izvedenci Slovinci, mnogi izmed njih tudi delavci in navdušeni člani Sokola in Čitalnice (Pavel Drašler, Anton Vrhunc, Ivan Vernik, Josip Dacar, Franc Mulaček itd.). Od te generacije živi in deluje še čvrsto v tvrdki osemdesetletni poslovodja g. Karl Tekančič, ki bo prihodnje leto lahko slavil šestdesetletnico, odkar je pri tvrdki J. C. Mayer. Tudi mnogo naših trgovcev je izšlo iz vrst trgovskih sodelavcev Mayerjevih, tako n. pr. gg. Ivan Engelsberger v Tr-

Poslopje starega meščanskega sklada — Kresjli, v katerem je imela tvrdka svoje prostore do potresa.

žiču, Josip Cihna v Ljubljani, Makso Domicelj na Rakeku, Martin Ogoreuc v Konjicah, Fran Peterkovič v Pregradi, tovarnar Henrik Franzl na Prulah, umrli ravnatelj Splošne prometne banke Henrik Debeve in drugi.

Tvrdki J. C. Mayer, ki je ostala skromni stoletje vzorno in trdno velepodjetje, delujoče med nami in z nami, čestitamo k izrednemu njenemu jubileju in ji želimo ob njeni stoletnici še nadaljnega krepkega razmaha.

Na obisku pri pisatelju Franu Ks. Mešku ob 60letnici

Slovenjgradec, 31. oktobra. Krasen točni dan je bil 28. oktobra, 60. rojstni dan našega pisatelja g. Frana Meška, častnega člana mesta Slovenjgradca, ko je šla deputacija Slovenjgradčanov k njemu v prijazno in mirno Sele, da se mu pokloni in mu presrečno čestita. Ponizni, kakor je naš g. Meško, nam je že hotel uiti iz Sel, pa smo ga še pravočasno zasačili in obiskali v župnišču. V imenu mestne občine slovenjgraške je slavlencu v znameniti besedah čestital podžupan g. Rojnik Ivan, povdarjajoč, da je slovenjgraško mesto ponosno, da ga sme imenovati za častnega občana, njega, ki ga poznajo daleč izven naših mej, njega, ki bi zaslužil po svojih velikih delih proslavo kot eden izmed najboljših sinov našega naroda. V imenu Slovenjgradčanov mu je poklonil darilo kot majhen spominček na ta veliki dan!

V imenu sreskega načelnstva je jublantu čestital sreski načelnik g. dr. Hrašovec.

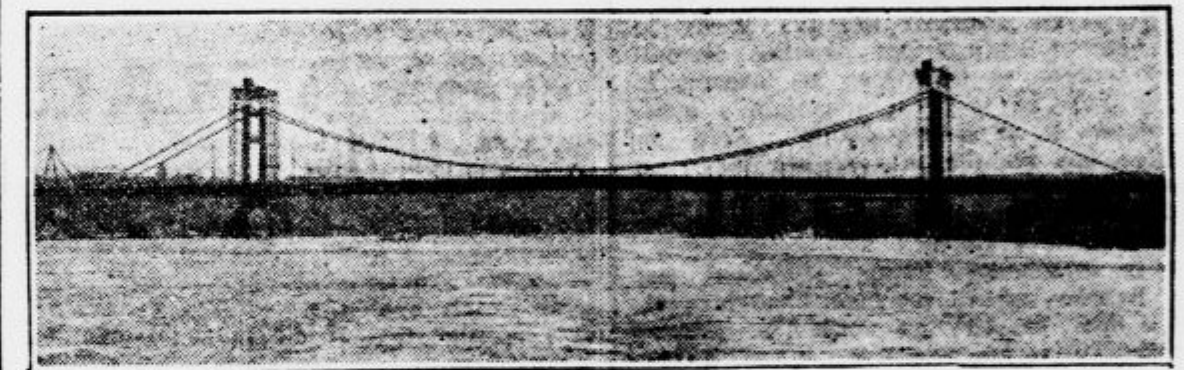

Ali Vam je znana NIVEA šola za telesno vzgojo?

Biti lepa, biti vitka in ravna, korakati veselo in razpoloženo, s lahkim korakom, sveže in elastično — to je želja nas vseh. Tu vam pomore Nivea-šola za vzgojo telesa: 12 dobro premišljenih vežb, ki jih lahko vsakdo izvede. Te poživljajo telo, ustvarjajo veselje do življenja in radosten telesni občutek. Ta prospekt lahko dobite v leknarnah, drogerijah in parfumerijah ali pri tvrdki: Jugosl. P. Betersdorf & Co. d. a. s. j., Maribor, Gregorčičeva ulica štov. 24.

Lepa in vitka NIVEA šola za telesno vzgojo

Zemunski most dovršen

Beograd, 29. oktobra. Dolgo je trajalo in je bilo toliko neprijetnih ovir in zaprek, toda naposled je vendar delo dovršeno. Veliki saški most, ki veže Beograd z Zemunom, je dovršen, popolnoma dovršen, tako da bi se že danes mogel izročiti v splošno promet, vozovnemu, tramvajskemu in peškom. To velja prav tako za most sam, kakor za cesto po nasipu od mosta do zemunske železniške postaje. Ne velja pa to za dostop k mostu z beogradske strani.

Naloga, da uredi pristop k mostu na beogradske strani, je, kakor znano, pripadla beogradskega mestni občini in tu je bilo vedno toliko zaprek in ovir, da se potrebna dela nikakor niso mogla dovršiti v do-

Zakaj podatek v dekalumenih?

Zato, ker ta podatek pove množino svetlobe.

Zakaj tudi podatek v wattih?

Zato, ker podatek v wattih pove, koliko toka porabi žarnica.

Velika gospodarnost

zahteva veliko svetlobno množino, a majhno porabo toka. Nova označba Vam že v naprej jasno priča, da Vam nove TUNGSRAM D žarnice, katerih nitka je zvita v dvojno vijajnico, nudijo več svetlobe za manj denarja.

ZARNICE

TUNGSRAM D

nitka v dvojni vijajnici — svetlobna množina v dekalumenih

Z velikim pisateljem-slavlencem smo praznili nekaj lepih trenutkov v izključni gostilni pri Klančniku in pozorni smo bili, da ga imamo v svoji sredi, ljubimca, vedno se mladeniško smehljajočega obraza, iz katerega sije sama dobrota. V kratkem času pa bo dostojno proslavila ta lepi jubilej tukajšnja C. M. D. z jublantu dramo »Matic«, s slavnostnim govorom itd., da se vsaj nekoliko oddaljimo za vse, kar je dal narodu! Naj živi naš dober, župnik in veliki pisatelj g. Fran Ksaver Meško do skrajnih mej življenja nam in vsem v vzor in ponos! Slovenjgradec.

v našem 1. 1900. restavracijo v celjskem Narodnem domu, katero je vodil do 1. 1904. Odtlej živi stalno v Litiji.

Kjerkoli je bil, nikjer ni živel samo svojem pridobivanju za vzdrževanje družine, temveč se je povsod vneto udeleževal na širokem prosvetnem poprišču in povsod je krepko zastavljal lopato za napredno misel. Za časa njegovega bivanja na Vačah je slovelo pevsko društvo »Lipac«, kjer je kot

taboren tenorist bil duša vseh pevcev. O njegovi pridnosti pri gospodarskem delu priča še dandanes drevenasta Kmetijska podružnica, za katero je napravil ograjo, napise in nacelplil v zimskem času v družbi takratnega nadučitelja Rojnovskega Franceljna prva drevesca, ki so jih potem okoličani in Vačani zasadili v svojih sadovnjakih. Nikoli ni bilo na Vačah tako lepega petja v cerkvi, kakor takrat, ko je njegova družina bila hbrtenica cerkvenega pevskega zbora in organist njegov sin Maks. Sodeloval je pri Celjskem pevskem društvu polna štiri leta.

Odkar se je pa stalno naselil v Litiji, je posvetil vse svoje moči razvoju litijskega gasilskega društva in kasneje gasilstvu litijskega okraja, katerega župni starešina je že dolgo vrsto let. Za to delo je bil tudi nagradjen s gasilskim odlikovanjem. Med gasilci je tako spoštovana osebnost zaradi svoje izredne umerjenosti in preudarnosti. Vse hoče imeti točno in natančno, vendar je prepričan, da novotarije, dokler niso preizkušene kot dobre, napredku več škodujejo, kakor koristijo. Odkar vodi on gasilce litijskega okraja, se je število čed od leta 1910. skoro potrojilo. Če se ne motim, ima litijska župa okoli 50 gasilskih čed, in vsako četo obsega agilni župni starešina vsaj enkrat na leto.

Bog je jublanta obdaril s številno družino. Blagopokojna gospa Marija mu je rodila 12 otrok, od katerih sta dva dekleta umrli v zgodnji mladosti, danes pa živi 7 njegovih sinov in tri hčerke. Vsi so poročeni. 25 vnukov in vnučic bo izrelo čestitke svojemu dragemu staremu atu. Tem odkritosrčnim čestitkam se gotovo pridruži vsa širša javnost litijskega okraja, v prvi vrsti njegove gasilske čete, in mu zakliče: »Še na mnoga in srečna leta v krogu svojih dragih otrok, vnukov in vseh ljudi dobre volje! Dal Bog, da bi po njegovih naprednih stopnjah korakal ves naš narod, potem bi nas naše bodočnosti ne bilo strah!«

Nova meščanska šola v Mostah

Te dni so bile izvršene zadnje priprave za otvoritev meščanske meščanske šole. Dolgi 14 let se je že mislilo nanjo ter ugrabilo, da li je v resnici potrebna. Mnenja so bila deljena, toda ko je v občini zavladala stabilna uprava, se z ustanovitvijo ni moglo več odlašati. Močna volja predsednika občine g. Pavčiča in občinskega sveta je izvršila to, kar se ni moglo 14 let urediti.

Pozdravljamo njeno ustanovitev, saj bo našim učencem krčila pot, razbremenila prenapolnjene mestne meščanske šole in postala ognjišče prosvete vzhodnega predela najbližje okolice. Z novo ustanovljeno šolo se bodo lahko okoristile tudi sosedne občine, zato je okoliš šole vsekakor zelo velik.

Trkot šol: Moste, Prule in Šiška je tako posrečeno, da se bo sčasoma meščanska šola naraščaj tako porazdelila, da ne bo nikjer prekomerne obremenitve. Da se je ustanovitev res izvedla v razmeroma kratkem času, gre zaslugi g. ministru dr. Kramerju in g. poslancu Komaru, za kar so njima starši zelo hvaležni.

Otvorjena bosta v letošnjem šolskem letu prvi in drugi razred. Vpisovanje bo v ponedeljek 5. in v torek 6. t. m. vsakokrat od 9. do 12. in od 15. do 18. v poslopju narodne šole II. nadstropje, desno. Za I. razred naj prinese učenci, ki so dovršili 5. ali 6. razred osnovne šole brez slabih ocen, šolsko spričevalo, izpisek iz krstnega lista, iz katerega je razvidno, da niso bili stari nad 14 let na dan 1. septembra. V II. razred se bodo vpisovali učenci razredne narodne šole, ki so dovršili 7. ali 8. razred s prav dobrim uspehom, a niso stari nad 15 let; v obo razreda se bodo vpisovali tudi učenci iz ljubljanskih meščanskih šol.

Starešina Fran Lajovic ima osem križev

Fran Lajovic, starešina gasilske župe litijske, je 3. novembra 1854. zagledal beli dan gori na Vačah, kjer je preživel tudi svojo mladost in kjer se je izučil za mizarja. Obrti se je posvetil do svojega odhoda k vojakom, ki jih je služil pri pjiotrski četi v Ptuj skupaj z ranjanim blagopokojnim Francem Beličem, ki je znan pod imenom »seksarbitr« še vsem starejšim Ljubljancem. Razume se, da sta bila oba pri okupaciji v Bosni, kjer so ravno vojaške čete ostale menda do 1880. leta, da so napravile prepotrebne ceste in druge vojaške stavbe. Mladi Lajovic je bil že v tistih časih silno podjeten. V Bosni mu je bilo tako všeč, da je kupil veliko posestvo in pozval k sebi ženo, še tudi pokojno Marijo iz znane Grilčeve rodbine na Vačah, misleč se trajno naseliti med brati na jugu. Toda žena, ki je tisti čas že zibala sina Antona, ni sledila njegovim nagibom. Ustrašili so jo doma, da jo bodo Turki živo spekli, pa je moral naš jublanti lepo kapitulirati in prodati posest. Ves čas svojega bivanja v okupirani Bosni je pisal dnevnik in kot do-

ber risar je skiciral vanj tudi razne mošeje in druge stavbene znamenitosti. Ta dnevnik hrani še danes in ga čuva kot redkokat prvega reda. Zanimivo pa je brskati po njem in prebrati vtise, ki jih je na mladega človeka napravila okupacija.

Vrnivši se od vojakov, je dal slovo mizariki obrti in si poiskal službo pri zakupnikih daca, postal je dacar. Služil je po različnih krajih lepe Gorenjske in okrog svoje ožje domovine. Želja po osamosvojitvi pa ga ni nikdar zapustila in že ga srečamo v devetdesetih letih kot najemnika znane Cirjarjeve gostilne v Gradcu pri Litiji. Tu je bilo prav za prav glavno tolišče njegovega dela, potem ko se je leta 1904. za stalno preselil v Litijo. Malo pred potresom je bil lastnik znane ljubljanske gostilne »Pri Dachau« v Florjanski ulici. Ker mu je ljubljanska megla zrahljala zdravje, je moral Ljubljano še pred potresom zapustiti. Vrnil se je v rodno Vače, kjer je hitro zaslovela njegova gostilna in trgovina. Številna družina pa ni na Vačah našla zadostnega zaslužka, zato je vzel

Umreti ni težko

Strah pred smrtjo — Smrtnega boja ni — Ugašajoča zavest

Na smrt in umiranje ne mislimo radi, kvečjemu na dan mrtvih, ko se moramo s tem večjo žalostjo spominjati prednikov, sorodnikov in prijateljev, ki so odšli na drugi svet.

Zakaj mislimo na smrt tako neradi? Glavna vzroka sta menda dva. Prvi je negotovost, kaj nas čaka po smrti. V šoli in v cerkvi smo slišali toliko o življenju po smrti, o plačilu za dobra dela in kazni za grehe. Vsak pa misli, da ima še kaj na svoji vesti in tako se vsak bolj ali manj boji trenutka, ko bo dajal za te nepravilne račune odgovor. Samo čisto vest in trezni razum nas lahko osvobodita tega strahu.

Drugi vzrok je strah pred načinom smrti ozir. umiranja, tako zvanega smrtnega boja. Ta strah je pa brez podlage. Smrtnega boja ni. Kar ljudje tako imenujejo, so samo zadnji znaki ugašajočega življenja, ki jih morda svojci okrog umirajočega občutijo težko in bolešno, ki se jih pa umirajoči sami v pretežnem delu ne zavedajo več. Če so že pri zavesti, občutijo samo veliko potrebo po miru in spanju, ne da bi se zavedali, da se iz tega spanja ne bodo več zbudili. Večina pa je zavest, kakor rečeno, že skaljena zaradi krvnih zastojev v možganih, ki jih povzroča oslabelelo delovanje srca. Težko dihanje in hropanje, ki ga čujemo pri umirajočih, nastane zaradi trenja zraku ob sluz, ki se nabere v pljučih in dihalniku, ter ob soku krvi, ki stopi v pljuča zaradi srčne oslabelosti. Ta stvar pa za umirajočega ni zvezana z bolečinami. V večini primerov bolnik tudi ne ve, da gre z njim h koncu.

Strah pred smrtjo je tedaj popolnoma brez podlage.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Krasota krizantem

Pogled na razstavo krizantem v vrtnarskem salonu v Parizu

Bajke in šege o Vernih dušah

Kaj pripovedujejo o teh žalostnih dneh stara ljudska izročila

L. 1006. je cerkev uvedla praznik Vernih duš. Prej je praznovala v teku vsega leta celo vrsto dni, ki so bili posvečeni mrtvim, a ti dnevi so se skladali s podobnimi dnevi, ki so jih praznovali

že v poganskih časih, posebno pri Rimljanih. Stari Rimljani so imeli dneve, o katerih so menili, da se ob njih odpira podzemlje in vstanejo iz njega duše, da se pomude med živimi. Podobno so stari Egipčani imeli »dan odprtih grobov«, ki je bilo prav slično krščanskemu dnevu mrtvih.

Časjenke pokojnikov sega tedaj v pradedne dobe in polno bajk, vraž ter običajev je v zvezi s tem dnevom, ki jim je že na prvi pogled spoznatli staropoganski izvor. Neka splošno razširjena vraža n. pr. veli, da se pojavljajo pokojne duše na svoj praznik

v podobi večer na zemlji; ponekod pravijo, da prihajajo iz svojih grobov v podobi krastač, ki jih ta dan zato ne smeš ubijati; drugod so trdno prepričani, da imajo v nočni ur procesijo na pokopališču tudi duše zemljanov, ki bodo umrli v teku naslednjega leta. Na Madžarskem je razširjena vraža, da v tej noči ne smeš spati na prostem, ker bi te demoni ubili.

Mnogi običaji temeljijo na predstavi, da morajo uboge duše v vseh trepetih silne muke, ki so jim odpuščene samo na njihov dan. Ni čudno, da jim potem živeči skušajo izkazati

vsakovrstna dobra dela. Olje, v katerem gorijo lučke, ima n. pr. namen, da bi jim rabilo kot maža za opekline. Ponekod tega dne v noči močno zakurijo peč, da bi si mogle duše pomagati od sklepetanja z zobmi. Na Tirolskem in

Vsakdo zadovoljen!

Pridite, izberite pri nas blago za oblačila za jesen in zimo. Prav zadovoljni boste z veliko izbero oblek, površnikov in sukenj ter z nizkimi cenami.

Drago Schwab, Ljubljana,
Aleksandrova cesta.

Zadnja pisma

V založbi Pavia Zsolnaya je izdal Wilhelm Treichlinger knjigo, ki pretrese človeka kakor malo katera, knjigo »Abschiedsbriefe«, »Poslovilna pisma«. V njej je zbral celo vrsto zadnjih besed, ki so jih napisali veliki možje in žene pred svojo smrtjo v njenem pričakovanju ali samo v nezavestni slutnji.

Edino kar bi mogel tej knjigi oporekati, je to da manjkajo zadnja pisma mnogih duševnih velikanih, kakor Kanta, Bee-thovena Tolstega in drugih, ki morda ne bi bila poslovilna pisma v pravem pomenu besede a so vendar zvezana posredno ali neposredno z mislijo na smrt in bi nam bolj ne go vse drugo pokazala vso človeško vrednost takšnih mož. Morda bi bil Treichlinger tudi bolje storil, da svoje zbirke ni uredil kronološko, temveč po notranjih zvezah n. pr. pisma samorilec na smrt obsojenih, neozdravljivo bolnih, v posebnih skupinah, a tudi iz njegove razvrstitve se dobe neke skupnosti.

Tako se dvigajo iz kolektivne usode francoske revolucije tragični glasovi. Kratko pred umrtitvijo piše Marija Antoinetta svoj svakičinu pismo, ki ga tu di šefan Zweig navaja proti koncu svoje slovitve knjige: »Pravkar so me obsodili, ne v sramotno smrt, ki velja samo za zlo-

po Stajerskem imajo navado, da dušam zvonijo, naj pridejo k sorodnikom v goste. Prihajajo pa z »vetrom vernih duš«. Ponoči imajo

duše v cerkvi mašo, ki ji ni dobro prisostvovati, ker preti živim nevarnost, da jih pokojniki raztrgajo. Samo najbolj pogumnim se obetajo vsi zakladi, ki si jih želijo, če od prvega udarca polnočne ure do zadnjega z mrtvaškimi perami trikrat stečejo okoli cerkve. Ker se duše trudijo, da bi se na pare, jih mora nekdo s cerkvenim ključem in vejo višnje poditi z njih. Če se trikratni tek okoli cerkve do dvanajstega udarca ne posreči, tedaj se konča polnočna avantura s tem, da duše tekače raztržejo.

Po vsem krščanskem svetu so se obrnili iz najstarejših poganskih časov običaji, ki spominjajo bolj ali manj očitno na nekdanje naziranje, da se

duše pokojnikov hranijo s človeško hrano in da si želijo biti pogoščene vsaj v dnevi, ko se mudijo med živimi. Na Balkanu vlada še danes običaj, da prinašajo ljudje na dan vernih duš v cerkev kuhane pšenice in sveč za pokojnike, na grobove pa polagajo vino in kruha. Na ta običaj naletimo tudi drugod, n. pr. v Halleinu, na Korškem, kjer vržejo med kuhanjem nekaj malega za mrtvece v ogenj, na Tirolskem, kjer velja za velik

greh zoper mrtvece, če se dotakneš njim namenjenih jedilnih darov, greh, ki ga kaznujejo s tem, da te raztrgajo. V večini primerov dajejo danes takšne darove mrtvecem seveda iz strahu, da bi se ne znesli nad hišo in ponekod celo daleč od hiše, da bi duhovni sploh ne prišli vanjo. Običajno pa se je stara navada v teku stoletij spremenila in toliko, da ne darujejo več mrtvecem, temveč hišnim poslom, otrokom ali beračem, ki imajo v teh dnevih bogato žetev celo v vele-mestih, kjer so vsi stari običaji že davno izgubili in se je ohranila poleg obdarovanja revežev le navada, da se

grobovi okrase in na njih prižgejo lučke. Na kmetih, kjer se starih izročil trdovratne držijo ne go po mestih, pa naletimo ponekod v nemških delih Alp na običaj, ki spominja na naše koledovanje: »dušni pevci« hodijo od hiše do hiše in pojejo za denar ali kruh »pesmi ubogih duš«.

čas, temveč na to, da se snidem s tvojim bratom. Ker sem nedolžna kakor on, upam, da mu bom v njegovih zadnjih trenutkih enaka. Mirna sem, kakor si, če ti vest ne očitá ničesar.

Camille Desmoulins piše v enajstih trenutkih svoj ljubljini ženi: »Pravijo, da je nedolžnost mirna in pogumna. Ah, draga Lucila, moja ljubljena! Če bi bila Pitt ali Coburg, ki bi me tako trdo pestila. A moji tovariši! A Robespierre, ki je podpisal povelje za mojo aretacijo! A republika, po vsem tem, kar sem storil zanjo!

Napoleon dikтира v lapidarnem slogu, ki je značilen zanj, pismo guvernerju Sv. Helene: »Gospod guverner, cesar Napoleon je zaradi dolge in bolestone bolezni umrl. Prosim Vas, da mi sporočite, kaj je odredila Vaša vlada za prenos mojega trupla v Evropo in glede oseb njegovega spremstva«. Spodaj pripis: »Grof Montholon naj podpiše«.

Henrik Heine, veliki Napoleonov občudovalec, je s težavo spravil na smrt-nem ležišču naslednje besede Aleksandru von Humboldt: »Velikemu Aleksandru zadnje pozdrave umirajočega Heineja.«

Tri tedne pred svojo smrtjo je Schopenhauer odgovarjal dvema avstrijskima vojnim akademikom, ki sta ga prosila za pojasnilo problema o svobodni

volji: »Moja mlada prijateljca, da se v mladih letih v položaju, ki je tako različen od filozofije, in končno še v oddaljeni avstrijski provinci tako resno bavita z mojimi nauki, me je presentilo in silno razveselilo... In ves truden že razlaga obema neznanimi, mladima človekoma, ki sta se v verni resnobi obrnila nanj, v kristalno jasnih besedah jedro svojega nauka.

Mayerlinška tragedija se zrcali v nekoli. ko skopih, bežno vrženih stvarkih. »Dragi prijatelj,« piše prestolonaslednik Rudolf vojvodi Miguelu Braganškemu, »moram umreti. Nisem mogel drugače ravnati. Imej se dobro. Servus. Tvoj Rudolf.«

Imarija Večera svoji sestri: »Greva oba blažena v negotovo onostranstvo. Misli kdaj pa kdaj name. Bodi srečna in se poroči iz ljubezni. Jaz tega nisem mogla storiti, in ker nisem mogla zoprati ljubezni, grem z njim.«

Sarlotta Stieglitzova, žena povprečnega pisatelja, se je usmrtila, da bi ga navdahnila za mojstrsko delo, in mu posli. Jaz zadnji pozdrav.

Ljubezni vojvode Reichstadtskega

Napoleonov sin se ni v svojem življenju nikoli dotaknil ženske

V Rostandovem »Orliče«, ki ga pravkar uprizorja naša drama, se pojavi v nekem prizoru Fanni Elsslerjeva, slovita dunajska plesalka in od l. 1829. ljubavnica Friedricha von Gentza, diplomata in pesnika, v vili Napoleonovega sina, da bi z njim prebila sladko uro. Potem mu pripoveduje zgodovino vojnih pohodov njegovega očeta, a med neko vrtno veselico, ki jo je priredil knez Metternich v schönbrunnskem parku, mu hoče pomagati pri imaginarnem begu. Baletna plesalka, ki naj bi jo povabili na dvorno veselico, in knez Metternich, ki naj bi sprejemal dunajsko družbo kot gostitelj v grajskem parku svojega cesarja — vse to so pač stvari, ki dokazujejo, da je imel Rostand malo poj-

Vojvoda Reichstadtski Napoleonov sin, imenovan »Orliče«

ma o običajih dunajskega dvora, in kolikor ga je sploh imel, ga je s prostostjo pesnikov prejel, ker ne bi soglašal s konceptom njegove krasne tragedije. Da je slavno plesalko spravil v tako intimne zveze z mladim Orličem, pa gotovo ni bila premissljena licenca poetica. Rostand je bil kakor Dumas oče in kakor nešteto drugih pisateljev romanov, dramskih in filmskih del gotovo prepričan, da je takšna ljubezenska zveza v resnici obstajala, daji jo je Elsslerjeva sama vedno zanika. vala, češ, da ni nikoli v svojem življenju z nesrečnim Napoleonovim potomcem niti govorila.

Ze ta izjava bi morala zadostovati. Toda pisatelji so se dali zavesti rajši po uganjanih in opravičljajih, ki so jih na račun te domnevne ljubezenske afere vodile klepetulje in klepetanci iz vseh krogov dunajske družbe. Kako je nastalo to klepetanje? Anton von Prokesch, ki je bil istočasno zaupnik vojvode Reichstadtskega in Friedricha von Gentza, pojasnjuje to stvar v svojih zapiskih na preprost način: »Trdili so, da je (vojvoda Reichstadtski) imel razmerje z lepo plesalko Fanni Elsslerjevo. Jaz pa sem baš v tistem času videl Fanni vsak dan; imela je najbolj čudno razmerje na svetu, razmerje z mojim prijateljem Gentzom, ki mu je bila s svojo resnoljubnostjo vse in ki jo je, čeprav starec, s čarom svoje pozornosti in brezprimerno ljubeznivostjo v svojem občevarstvu privezal nase. Vojvoda ni z njo nikoli govoril. Govorice so nastale, ker so videli nekočkrat stopiti njegovega lovca v hišo k Elsslerjevi; prihajal je pa, da mi

PRAVKAR IZISLA STEVILKA ILUSTRIRANE TEDENSKE REVLIJE

„ŽIVLJENJE IN SVET“

PRIPOBUJE NASLEDNJE ZANIMIVOSTI

Slika na ovitku: LETALEC SCOTT, ZMAGOVALEC V ZRACNI TEKMI LONDON—MELBOURNE

Naslovna slika: JESEN V PARKU (Foto)

Janko Kač: KAKO RASE KRUIH — BREZZICNO KRMARENJE PODMORNIC — PREDSEDEK RIBICEV — Dr. Fred Crobath: IZ KRANJA V CHICAGO (9) — Dr. Hugon Glaser: O STRUPENIH ŽIVALIH — SLIKE IZ ŽIVLJENJA IN SVETA — Margitha Matches: DIVJI PARADIŽ (41) — ŠVICARSKI NARODNI PARK — MODERNA RAZSVETLJAVNA — TEHNIČNI OBZORNIK (Največji ladijski dok sveta) — ZANIMIVOSTI — CITAJ IN POMNI — CLOVEK IN DOM (Gole stene) — SOTIRANJE JE ZDRAVO — SAH — ZA MISLECE GLAVE — AMERISKE POSEBNOSTI — HUMOR (Adamson) — NAMESTU KRIZALJKE — ANEKDOTA

»ŽIVLJENJE IN SVET« se naroča pri upravi: Ljubljana, Knafljeva ulica 5, ter stane na leto (dve knjigi) 80 Din, za pol leta (ena knjiga) 40 Din, za četrt leta 20 Din, Posamezni zvezki se dobivajo po 2 Din.

TELEFON št.: 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.

Čila stoletnica

Alojzija Gretter-Eller blizu Amstega v Švici je pred kratkim učakala svoje stoto leto v popolni duševni čistosti in telesni krepčini

I V E R I

Smrt ne more biti zlo, ker je nekaj tako splošnega. (Schiller.)

Smrt zaradi starostne oslabelosti je najnaravnejša, a najbolj redica. (Sonderberger.)

Vsak vzrok naravne smrti je bolezen, naj si jo čutimo ali ne. (Kant.)

Spanje je del smrti, ki si ga izposojamo v naprej, da si življenje, ki ga je izčrpal dan, obnovimo in ohranimo. (Schopenhauer.)

Smrt imamo dovolj blizu, da se nam ni treba bati življenja. (Nietzsche.)

A NEKDOTA

Dvorna kapela Ludovika XIV. je nekoč izvajala Lullyjev »Miserere«. Kralj in ves dvor so ves čas sviranja klečali na kolnih. Ko je bila produkcija pri kraju, je kralj vprašal grofa Grammontskega, kako mu je všeč glasba. »Velicanstvo,« je odvrnil grof, »za uho je ta muzika zelo mehka, za kolena pa prav trda.«

VSAM DAN ENA

»To je, vidiš, tisto, kar me tako jezi: da sem si še pred nekaj tedni naročil in vnaprej plačal pogreb na suhem.«

KVALITETA

»Perlene pralnega praška in Hubertus« mila je priznana dobra. Domača izdelka!

Svoji k svojim!

klíniko in dostavlja: »Je pa zaradi moje čedalje hušje srčne oslabelosti zelo dvomljivo, da li bom to doživel. Meni je vse prav. Pripravljen sem na pot.«

Nič manj nego pisma med njima niso presunljive poslovilne besede neznanih brezimnikov, ki jih je zbiralec sprejel v knjigo n. pr. izpoved nekega srednješolskega profesorja, ki hoče izvršiti samomor, svojemu ravnatelju, ali zadnji go. zdrav 23 letnega dekleta prijatelju, ki je ostavil njo in njunega otroka. Človek bere ta pisma in se mu zdi, da vidi sence po. dobne postavke, ki so nastopile veliko pot in pošiljajo z mahanjem rok zadnje go. zdrave onim, ki so ostali na tem bregu.

... in zadnje besede

»Umiram v molitvi do Zoga, v ljubezni do svojih prijateljev, brez sovraštva do so. vražnikov in v gnusu do praznovanja« (Voltaire v izjavi, s katero je hotel do. biti absolutno.)

»Kdor že si, ki me tu najdeš, spoštuj mojo smrt Vse moje življenje je služilo samo namenu da bi bilo koristno. Umiri sem, kakor sem živel: v čednosti in pošte. nju. Nisem iz strahu ostavil svojega pri. bežališča, temveč iz ogorčenosti, ko sem

zvedel, da so mojo ženo umorili. Nisem hotel dalje živeti na zemlji, ki je umazana s krvjo.« (Lisček, ki so ga našli med ko. leni Jeana Marie Rolanda de la Platière; zabodel se je v okolič Rouena l. 1793., v času francoske revolucije.)

»Ker me bo ta kašelj zažulil, Vas rotim, da daste moje telo odpreti, da me ne bodo živega pokopali.« (Veliki skladatelj Ch. opin.)

»Čeprav mi zdravniki pravijo, da nisem bolan, vendar čutim, kako me vse utruja: ne morem več čitati, ne pisati, oči mi od. povedujejo, čuti popuščajo in noge me no. čajo več nositi. Ne živim, temveč samo životarim. Kaj še hočem na tem svetu! (Giuseppe Verdi prijatelju de Am. cisu.)

»Moja prenežna in draga otroka! Obupa. na sem nad brzo pošto, ki so jo vama več. raj poslali, in čutim vtis, ki so ga napravili na vaju, ker poznam veličino vajine vdanosti do mene. Predstavljajta si moj nemir, bodita krščanska in čednostna, to me bo tolažilo vama pa obeta za vedno srečo v vaju samih Bog vaju bo tešil. Vama obema in vajinim dragim otrokom da. jem svojo blagoslov.« (Cesarica Marija Te. rezija.)

Marcelle Tinayres

Upornica

Roman

»Kaj?« je poparjen rekel Noël, »ne upate se mi povedati? Torej naj več ne prihajam semkaj?... Zaradi Foucarta in Floryjevke?«
 »Kako pretiravate!...«
 »Smejete se!... Meni pa ni, da bi se smejal... Če bi mogel vsaj kje drugje... A kaj, ko vas ni nikoli doma in ne sprejemate obiskov... Torej, kje naj vas srečavam?... Povejte mi, gospa... draga prijateljica... iščite... najdete pota in sredstva...«
 Rdečica je spet zalila Jozani zamišljeno čelo. Z naporom in dokaj zmedena je odgovorila:

»Nemara... da... Ali poznate restoran pri Marietti?«

18

Od volje do dejanja je bil za Noëla Delysle samo korak. Ko mu je Jozana pojasnila, kdo je Mariette in da moreta moški in ženska skupaj obedovati v tem malem restoranu, ne da bi se kdo vznemirjal zastran tega, je Delysle vzkliknil:

»Hitro k Marietti... Ura bo precej sedem!«

»Kako? Že nocoj?...«

»Zakaj pa ne?... Premislite, če bi ponoči umrl, ne da bi bil spoznal Marietto, Ruse, valkire, vašo nemško prijateljico in tipkarico, ki ne je poslastka... Ubogo dekle! Kaj, če bi jo povabila?... Pa ne nocoj: nocoj vas hočem imeti samo zase. Kolika sreča!«

»Ali...«

»Nekje vendar morate večerjati, jaz pa tudi...«

»Jedli boste zelo slabo, to vam naprej povem.«

»Tako vesel sem, da ne morem slabo jesti. A vi niste zadovolj-

44

ni... Outim, da ne... Hudi ste nama. Kesate se, da ste mi povedali o Marietti...«

»Kako ste otročji!...«

A vendar se je Jozana nekoliko kesala svoje neprevidnosti. Ne da bi se bila bala govoric zaradi tega, ker bo večerjala v restoranu z mladim možem, ki je bil njen prijatelj in ji je izkazoval vsakotero spoštovanje. V družbi, ki je v njej živela, se je bilo zaradi kolegialnega tovarštva in dolžnosti skupnega poklica izpremenilo občejanje med moškimi in ženskami, ki so se bile hote ali ne hote otresele meščanskih predsodkov. Jozani se je zdelo popolnoma naravno, da je obedovala z Bersierjem ali celo s Foucartom, kadar je bila po svoji poklicni dolžnosti ob isti uri na istem kraju. Bersier je bil tovariš, Foucart predstojnik — torej se ni bilo za kaj spotikati... In tudi onadva sta videla v Jozani samo sodelavko, novinarko... Ko je pa nastopil Noël, se je novinarka mahoma izprevrnila v neverjetno plaho žensko s prevelikimi pomisleki. Vselej, kadar ji je srce velelo naprej, se je siloma obrznila.

»Res je smešno,« je pomislila, premagana od svoje želje, »gospod Delysle bo mislil, da se ga bojim... ko se ne bojim nikogar. Saj nisem prenapeto dekletce; tridesetletna žena sem, svobodna žena, ki je drago plačala svoje izkušnje... Če bo treba, me bo vsaj preteklost udarila, da se ne vdam svojim čuvstvom... Ta mož, ki mi nikoli ne reče dvorljive besede, je v meni prvič spoznal osovbojenko, intelektualko, živ, govoreč dokument; to ga zanima. Iz njegovega zanimanja je vzkliklo prijateljstvo... Tem bolj! Res preneumno bi bilo od mene, če bi zavrnila pošteno prijateljstvo, edino radost v svojem sedanjem življenju... Premagovala se bom in ne bom dala zaupnosti, da bi prekoračila neko mejo. Pa saj si je nikoli ne dovoljuje! Noël Delysle ni tak neotesanec kakor Foucart...«

Privolila je.

Tisti večer se je izpolnila Noëlova želja. Videla je pri Marietti

bradate Ruse, valkire v glorijskih njihovih zlatih kit, gospodično Müllerjevo in mršavo strojepisko. Jozani nasproti je sedel za mizico v kotu in z velikim tekom použival zelo skromen obed. Okolica ga je razvedrila in ga storila nepriljubljenega in domačega.

»Kako mladega me dela vse to! Zdi se mi, kakor da bi se vračal v svoja dijaška leta. Takrat sem stanoval nedaleč odtod in zahajal v restorane četrte vrste, da bi videl pesnike: Moreasa, Verlainea... Devetnajst let mi je bilo!...«

Pripovedoval je o svojih otroških letih, svoji mladosti, svoji prerano umrli materi, svojem očetu, ki ga je malokdaj videl, o nekem učitelju, ki je bil pripomogel k razvitju njegovega duha s tem, da mu je iztrebil vse predsodke. Govoril je o prijateljih iz poznejših let, o tovariših v šoli in na potovanjih, ki so bili ubrali drugačne ceste v življenju. A ženske ni omenil nobene, in Jozana se je vpraševala, ali je sploh kdaj resnično ljubil.

Ko je bila kava na mizi in so ljudje na desni in na levi že vstajali in odhajali, sta Noël in Jozana še obsedela v svojem kotu in kramljala dalje. Zunaj je deževalo; Jozana je za trenutek brez veselja pomislila na svoj prazni, hladni dom. Tako dobro ji je bilo tu na toplem, v prijazni razsvetljavi, z Noëlom pred seboj. Sedel je, s komolci oprt na rdečekočkasti namiznik, in s cigareto med prsti pripovedoval:

»V Florenci... Na Dunaju... V Londonu... Pet let je že tega... Sedem let bo, kar...«

Poslušala ga je, očarana od njegovega jasnega glasu, preprostih gibov in lepih oči, ki jih je časih skalila senčica otožnosti. In kadar ji je pogled zletel po moških pri sosednjih mizah, živčnih in gostobesednih Francozih, plavalasih in širokoplečih Skandinavcih, Angležih, ki je bila njih nežna polt podobna polti mladega dekleta, so se ji zdeli vsi blede ali navadni, robato okorni ali poženšeni...

J. C. MAYER, LJUBLJANA

STRITARJEVA ULICA ŠTEV. 6.

1. XI. 1834

1. XI. 1934

OB STOLETNICI

NJENEGA OBSTOJA ODDAJA TVRDKA OD 2. DO 10. NOVEMBRA VEČJE MNOŽINE RAZNEGA MANUFAKTURNEGA BLAGA

PO IZREDNO ZNIŽANIH CENAH.

Album - venec

na oder Nj. V. blagopok. kralja Aleksandra

v 5 paralelnih izdankah z nadpisi v našem jeziku v cirilici in latinici, v francoskem, nemškem in ruskem, na umetniškem papirju, vezan, format 116 s 5 velikimi slikami: pokojnega kralja, kraljeve rodbine, kralja Petra II., kraljice Marije, princa Pavla in še 35 spominskih slik o delu, smrti, pogrebu Viteškega kralja Ureditelja z geslom »Čuvali bomo Jugoslavijo, prijateljstvo Francije in vsega sveta. Vsega 32 strani. Cena Din 15.— s poštnino. Po povzetju 7.— Din dražje. Za preprodajalce, društva, urade 25-odstotni popust. Izdajatelj: »VSESLOVANSTVO« in Ivo Vidović, Beograd, Skadarska 10, čekovni račun Poštne hranilnice Beograd št. 56.935.

ČISTI DOBIČEK OD PRODAJE ALBUM-VENCEV GRE V KORIST JUGOSLOVENSkih SIROT!

HUBERTUS plašči

garantirano nepremočljivi proti dežju, snegu in zimni znanke »SOKO« od Din 130—320.

DAMSKI PLAŠČI ZNAMKE »SOKO« NAJMODERNEJŠI PARIŠKI KROJI

ROČNO DELO!

Tovarniška prodaja »SOKO« oblek

LJUBLJANA

Sv. Petra cesta 23. Celovška cesta 63.

Kranj: Glavni trg 102.

šolo ljubezni,

sreče in obojestranskega zadovoljstva imenujejo

NOVI KATALOG ŠTEVILKA 3

ki vsebuje: Pripomočke za polno življenje v zakonu (za moške in žene). Pariške gumaste novosti za intimno zakonsko življenje, diskretne potrebščine za moderno damo in gospoda, zaščitna sredstva za gospe in gospode, interesantne pariške specialitete, pariške fotografije in druge razne predmete, ki so za vsak zakonski par nujno potrebni! Ta nad vse zanimivi katalog s številnimi slikami razpošiljamo diskretno v zaprti kuverti brez vsakega naslova trdke za 10.— Din. (Denar ali poštne znamke). Prospekt »SALUS STAN-DARD« (patentirano mehanično sredstvo, izumljeno po zdravniku, ki pomore zanesljivo tedaj, ko vam je to potrebno) razpošiljamo diskretno za 10 Din (poštne znamke ali denar) v dobro zaprti kuverti brez vsakega naslova.

Zastopstvo »Salus«, Zagreb 6, Jo., Samostanska ulica št. 11.

Urejuje Davorin Ravljen. — Izdaja za konzorcij »Jutra« Adolf Ribnikar. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja Franc Jezeršek. — Za inseratni del je odgovoren Alojz Novak. — Vsi v Ljubljani.

Zahtevajte

v lastnem interesu samo

Perma-Tex

original ameriški gum...

5 letno jamstvo.

GOSTILNIČARJI!

Nudite gostom najsijajnejše jugoslovensko

BERMET-VINO

Ornino iz Fruške gore.

V sodčkih od 50 litrov naprej ga pošilja

B. MARINKOV,

Sremski Karlovci, Fruška gora.

KADAR KUPUJETE

RADIJSKI APARAT

pazite na naslednje lastnosti, ki jih mora imeti moderen aparat:

1. Enako čist in naraven glas za govor in glasbo.
2. Popolno ločljivost.
3. Sprejem vseh valov: torej poleg normalnih in dolgih še kratkih.
4. Praktično skalo z napisanimi imeni postaj.
5. Pripravo za tiho nastavitvev (indikator, senčni merilec jakosti itd.).
6. Samodejno izravnavo fadegov.

Naši aparati „Radione“, „Minerva“, „Eumig“, „Standard“, „Orion“ i. t. d. odgovarjajo vsem tem zahtevam. — Zahtevajte ponudbe!

„Radio“, reg. zadr. z o. z. v Ljubljani

MIKLOŠIČEVA CESTA 7.

Išče se

kemičar

za večjo tovarno usnja. Ponudbe z navodbo dosedanjega službovanja in plačilnih zahtevkov je poslati pod značko »Kemičar« na oglasni oddelek »Jutra«.

8894

KONJSKA STRUNA

(Rosshaar)

„ŽIMA“

Žimo za žimnice (madrace) najboljšje kvalitete, vsake vrste in v vsaki množini dobite vedno pri trvdki

FRANCO JEŠE, tovarna žime, Stražišče pri Kranju.

Vzorci franko!

Ustanovljeno 1768.

Cene nizke!

PERJE

Kokoške, purje, gosje, račje, navadno, s strojem čiščeno in čohano.

Vzorci se pošiljajo brezplačno in franko.

Dobavljajo se v vsaki množini

E. Vajda, Čakovec

Telefon števil. 59, 60, 3, 4.

CENE PERJA ZELO ZNIZANE, ZAHTEVAJTE CENIK IN VZORCE, KI JIH DOBITE BREZPLAČNO!

Šivalni stroji od Din 1600.—

naprej

Otroški vozički od Din 200.—

naprej

Dvokolesa od Din 950.—

naprej

»Sachs« motorji od Din 5000.—

naprej pri »TRIBUNA«

F. BATJEL, LJUBLJANA

Karlovška c. 4. Ceniki franko.